

LBRIS

We know
books

© SC Editura Mediafax SRL, 2021

Coperta:

Alexandru Popescu

Imagini:

Getty, Agerpres, Mediafax

Redactor:

Cornel Catană

Tehnoredactor:

Veronica Popescu

Corector: Ovidiu Vitan

Lector: Marilena Pribu

ISBN 978-606-95269-1-0

Toate drepturile rezervate. Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări fără acordul scris al editorului este strict interzisă și se pedepsește conform Legii dreptului de autor.

ION
CRISTOIU

DECEMBRIE 1989

Un talmeș-balmeș bine regizat

Volumul 2

Editura Mediafax

2021

s-a lăudat la nimeni, n-a spus la nimeni, nu mi-a mai spus niciodată nimic“.

Curios lucru! Ca și maiorul Marius Tufan, cel care-i ascultă ordinul de întoarcere a trupelor plecate spre București, doctorul Niculescu avea destule motive să se laude c-a contribuit și el la brînciul dat lui Ceaușescu. N-a făcut-o. Și, pe deasupra, a murit la timp!

Nu doar scriitor, dar și om de bun-simț, Dinu Săraru simte nevoia unei întrebări:

„Dar îl cunoșteți bine?“

Victor Stănculescu răspunde afirmativ:

„Îl cunoșteam bine, de ani de zile“.

Reacția doctorului militar avînd gradul de general poate naște suspiciuni. Întărite și de comportamentul său postdecembrist.

Putem să-i găsim însă o explicație firească dacă o raportăm la formula tipic românească a „piciorului în ghips“.

CUPRINS

„16-22 / Cine-a tras în noi?!“	5
23 august 1944 și 22 decembrie 1989: Două momente catastrofale pentru serviciile secrete românești	8
O revoluție localivă	20
Revoluția din decembrie 1989, văzută de un contrarevoluționar	23
Cum se face Istoria.....	34
Shakespeare, despre <u>ședința</u> CPEX din 17 decembrie 1989.....	36
Cum a trădat Securitatea.....	40
Entuziasm prostesc	45
Super-Puma invizibil.....	49
Regele Lear, la Tîrgoviște	54
Schimb de autografe	64
Putem judeca penal Istoria?.....	65
Nostalgia după Ceaușescu	68
„Scenariul cu fuga lui Ceaușescu e fals de la A la Z“	75
Cum prinde Poporul un terorist de dragul echipei de la BBC.....	93
Procesul, influențat de emoția colectivă	96
Ca și după decembrie 1989	100
O victimă a revoluției – Nicu Ceaușescu.....	102
„A spus că fusese chemat la București de actualii politicieni ai Armatei“	107
„În cursul dimineții de 21 decembrie 1989 am discutat telefonic cu mama“	109
„I-am sugerat să plece din Sibiu“	115
„E adevărat că Nadia Comăneci a solicitat o aprobare pentru un autoturism“	119
„Nu am discutat cu el despre o viitoare echipă guvernamentală“	123
„Pe 17 decembrie, Nicu Ceaușescu a întârziat la teleconferință“ ..	125
„Cînd plecam în deplasare, mama îmi dădea între 500 și 1000 de dolari“	129
„Intenționa să se pună la dispoziția noului Front“	134
Revoluția de după Decembrie 1989.....	140
Generalul Victor Stănculescu îmi comentează, în direct la TV, Procesul Ceaușescu	142
Martira.....	170
A continua să întreținem acest mit al Revoluției înseamnă a ne situa în afara istoriei.....	178
Revoluția veselă.....	182
Nemiloasa radiografie a unei căderi singeroase.....	184
Lumea dă buluc să vadă Revoluția	200
Scrisorile Zoiei Ceaușescu	205
Comemorarea unei Lovituri de stat sub porecla de Revoluție!	219
Un articol împotriva Perestroikăi.....	223

Manipularea din decembrie 1989 – primul test de succes al puterii fake news-urilor	228
1968 – Sfârșitul iluziilor lui Nicolae Ceaușescu.....	253
Un document: Raportul SRI asupra evenimentelor din decembrie 1989	259
O emisiune-eveniment	274
Un raport irreverențios	355
O realitate a României eterne: sindromul „piciorului în ghips“.....	364

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale
a României**

CRISTOIU, ION

**Decembrie 1989 : un talmeș-balmeș bine
regizat** / Ion Cristoiu. - București : Editura

Mediafax, 2021

2 vol.

ISBN 978-606-94723-3-0

Vol. 2. - 2021. - ISBN 978-606-95269-1-0

821.135.1

„16-22 / Cine-a tras în noi?!“

Debutul oficial al războiului civil din Liban e considerat de toată lumea ca fiind 13 aprilie 1975. În această zi, pe la orele 13.00, un autocar transportînd palestinieni a fost întîmpinat cu focuri de armă automată la marginea Beirutului. La scurt timp după aceea, în Ain en-Remmaneh, fief al creștinilor, 27 de persoane sînt omorîte. Imediat, responsabilitatea e atribuită milițienilor falangiști creștini. Revoltați, musulmanii pornesc războiul în mai multe zone din Beirut. Luptele durează 3 zile, întinzîndu-se progresiv dinspre margini spre centrul orașului. Se folosesc din plin diferite categorii de arme: mortiere de mic calibru, rachete, arme automate. Toți istoricii sînt de acord că acesta a fost fitilul care a aruncat în aer butoiul cu pulbere care era la ora aceea Libanul. Atentatul din 13 aprilie a pus în mișcare o mașinărie care nu s-a mai oprit timp de 17 ani. Mașinăria războiului civil.

Istoricii nu reușesc însă să se înțeleagă asupra unui lucru. Un lucru care a rămas azi enigmă, deși despre războiul civil din Liban s-a scris o întregă bibliotecă.

Musulmanii au susținut că falangele creștine au tras. Dar, chiar imediat după atentat, acestea au negat implicarea. Cine a tras în 13 aprilie 1975? O întrebare la care e greu de presupus că se va răspunde atât de repede. Cum e greu de presupus că se va răspunde atât de repede și la o altă întrebare asemănătoare, despre războiul civil din Liban. Un eveniment premergător confruntării, văzut de toată lumea ca unul dintre cele responsabile de acumularea prafului de pușcă social-politic, a avut loc cu trei luni înaintea datei oficiale de începere a războiului. În cursul unei demonstrații de protest a pescarilor din Saida (sudul Libanului) se trage asupra manifestanților. Un glonț îl atinge pe deputatul musulman Maaruf Saad, care va muri la spital, în 6 martie 1975. Deoarece armata libaneză ocupase orașul, toată lumea aruncă responsabilitatea asupra ei. Statul major dezmințe însă imediat implicarea armatei în tragicul accident. Mai mult, expertiza balistică, adusă drept argument, arată că glonțul tras asupra deputatului musulman nu provenea de la militari. Cine a tras în 26 februarie 1975? Ca și în cazul începutului oficial al războiului civil, zecile de cărți și articole dedicate confruntării sîngeroase din Liban n-au reușit pînă acum să dea un răspuns.

Ce ne spun aceste întrebări? Nu trebuie prea mare agerime pentru a-ți da seama că ele ne amintesc nouă, românilor, de o întrebare care a agitat demonstrațiile întregului an 1990 și continuă să-i preocupe pe jurnaliști și istorici: „16-22 / Cine-a tras în noi?!“. Chestiunea cea mai controversată a evenimentelor din decembrie 1989 e următoarea:

A tras sau nu Armata în demonstrații? Dacă nu, atunci cine-a făcut-o? Din cîte se vede, întrebarea – **Cine-a tras în noi?** – e pe cale să devină o permanență a istoriei contemporane. Ea se pune în legătură cu războiul civil din Liban și în legătură cu Prăbușirea lui

Ceașescu din România. Mai mult ca sigur, ea se va pune și în legătură cu alte evenimente. Despre care, la ora actuală, nu știm decît atât:

Cineva va trage în altcineva pentru ca responsabilitatea asasinatului să cadă asupra altcuiva.

Grație presei și televiziunii, în lumea contemporană, această înșelare, nu numai a cetățenilor simpli, dar și a cercetătorilor, a devenit un instrument fundamental al politicii. De aceea, cred că specialiștii ar trebui să se aplece, în sfîrșit, și asupra unei teme extrem de seducătoare: rolul lui **Cine-a tras în noi?** în istoria lumii contemporane.

23 august 1944 și 22 decembrie 1989: Două momente catastrofale pentru serviciile secrete românești

Între actul de la 23 august 1944 și cel de la 22 decembrie 1989 s-au găsit deja, grație istețimii românești, multe puncte comune. Amîndouă au fost lovituri de stat. Amîndurora li s-a dat însă, ulterior, porecla de **revoluție**. Amîndouă au însemnat trecerea de la **dictatură** la **democrație**. Amîndouă au însemnat răsturnarea de la putere a unui cetățean care avea despre sine însuși credința oarbă că-i un om providențial. Amîndouă au sfîrșit prin împușcarea respectivului cetățean. Amîndouă au fost urmate de o confuzie numită tranziție. Cea de după 23 august 1944 știm unde a dus. Despre cea de acum nu știm încă. Deși putem bănuși. În fine, amîndouă au avut legătură cu Moscova.

Acestea ar fi, în linii mari, momentele comune ale celor două acte, acceptate de cercetătorii avizați. Volumul lui Cristian Troncotă, **Eugen Cristescu – asul serviciilor secrete românești**, le adaugă cîteva. Toate ținînd

de încercările prin care trec, în ambele cazuri, serviciile secrete românești. Beneficiind de accesul la arhiva SRI, Cristian Troncotă le pune în lumină cu ajutorul unor documente inedite: **Raportul lui Eugen Cristescu – «Organizarea și activitatea Serviciului Special de Informații»** – întocmit, prin anii '50, în închisoare, și circulînd ulterior ca material documentar pe la școlile Securității, **interogatoriile din pregătirea procesului numit și al „Trădării naționale”, stenograma veritabilă** (nu cea forfecată de cenzură, publicată în 1946) **a momentului Eugen Cristescu la proces, declarațiile făcute de inculpat de-a lungul și de-a latul detenției**, minus cele de la Moscova, care rămîn mai departe închise cu cheia la FSK, succesor al KGB.

Apărut la editura **Roza vînturilor**, în 1994, volumul conține unele supralicitări: înșelătorul subtitlu **Memorii**, cînd, de fapt, e vorba de niște documente oficiale, prefața bombastică semnată de Dan Zamfirescu. Dîndu-le deoparte, ca pe un praf de pe o tobă publicitară, rămîne la dispoziția cercetătorului un excepțional zăcămint. Exploatarea lui ne convinge o dată în plus de uluitoarea asemănare dintre cele două momente de răscruce ale istoriei noastre contemporane: **23 august 1944** și **22 decembrie 1989**. În același timp, avem mai mult noroc în înțelegerea întîmplării din 1989. Lucru firesc, de altfel. Știm deja că amîndouă actele se întîlnesc izbitor în cîteva puncte decisive. Puncte despre care deținem deja numeroase date în chestiunea august 1944. Despre încercarea prin care a trecut serviciul secret românesc în decembrie 1989 cunoaștem puține lucruri. Cartea lui Cristian Troncotă e însă un însemnat depozit de date despre examenul la care a fost supus, în august 1944, Serviciul Special de Informații condus de Eugen Cristescu. Prin paralelism, ne putem da seama ce s-a întîmplat într-un moment asemănător, adică în

decembrie 1989, cu un alt serviciu secret care a funcționat anterior: **Securitatea** condusă de Iulian Vlad.

Obsesia arhivei

Arestat, ca și Iulian Vlad, după lovitura de stat, Eugen Cristescu e ținta unor nesfârșite anchete și interogatorii. Oficial, ele stau sub semnul perioadei preliminară procesului „**Trădării naționale**“, în care va fi implicat și fostul șef al SSI. În realitate, se urmărește altceva: **stoarcerea de informații**. Din întrebările anchetatorilor, din declarații, se vede limpede că noul regim îl consideră pe Eugen Cristescu drept o mină de aur. Fostul șef e bănuțit – și pe drept cuvânt – că deține ceva după care proaspeților stăpâni le arde buza: **informații**. De aceea, imediat după 23 august 1944, așa cum exact observă Cristian Troncotă în prefața cărții, se declanșează o adevărată vânătoare după arhiva SSI. Șeful guvernului de după lovitura de stat, generalul Constantin Sănătescu, oferă chiar un premiu de 10 milioane de lei pentru capturarea documentelor. Anchetatorii revin de zeci și sute de ori, în întrebările adresate lui Eugen Cristescu, asupra acestei chestiuni. Cum șiretul spion evită un răspuns precis (i-l va fi dat probabil KGB-ului în lungile interogatorii de la Moscova), anchetatorii români încearcă atunci să-i umble la memorie. Nici un sugar n-ar putea crede că noul regim se interesa de arhiva și de cunoștințele lui Eugen Cristescu de dragul luminării trecutului. N-o apucase un subit acces la istoriografie. Imediat după lovitura de stat, între noii stăpâni se dezlănțuie lupta pentru putere. În această crâncenă încleștare, informațiile despre trecut sînt o armă redutabilă. Cine pune mîna pe ea își poate lichida mai ușor adversarul. Comuniștii, de exemplu, au nevoie de date compromițătoare despre partidele istorice. De aceea, întrebările din cadrul anchetei, dar și

de la proces, sînt astfel sucite încît Eugen Cristescu să aducă dovezi pentru teza – dragă comuniștilor la acel moment – că PNT și PNL colaboraseră cu „**fascistul**“ Antonescu. Uniți împotriva democraților, comuniștii sînt însă dezbinați între ei. Fiecare grupare din conducerea PCR vrea să afle amănunte compromițătoare despre grupările adversare. Cum pînă la urmă biruie grupul lui Gheorghiu-Dej, Eugen Cristescu, aflat la închisoare după comutarea pedepsei cu moartea în condamnare pe viață, e stors pentru a oferi informații despre Lucrețiu Pătrășcanu și Vasile Luca. În cazul Pătrășcanu nu prea are ce oferi: fostul fruntaș comunist e curățat. În cazul unui alt adversar, Vasile Luca, Eugen Cristescu dă însă o informație zdrobitoare: Vasile Luca fusese din 1924 informatorul Siguranței, beneficiind de o retribuție lunară între 2.000 și 3.000 de lei. Pentru grupul Dej, dezvăluirea va fi jucat un rol hotărîtor în lichidarea grupării Luca-Pauker în 1952.

Știm, așadar, din volumul lui Cristian Troncotă, despre cursa declanșată, după 23 august 1944, pentru a pune mîna pe arhive și pe memoria lui Eugen Cristescu. Știm, de asemenea, cum au fost folosite de către noii stăpâni datele, chiar dacă sărace, oferite de fostul șef al SSI. Nu știm însă dacă așa ceva s-a întîmplat și cu Iulian Vlad. Știm că Securitatea a avut și ea o arhivă. Că fostul ei șef a avut și are și el o memorie. Putem presupune astfel că și după lovitura de stat din 22 decembrie 1989 s-a pornit o cursă infernală pentru a lua în stăpînire aceste zăcăminte. Rămîne interesant de văzut cine a ajuns primul!

O lovitură dată interesului național

Piesa de rezistență a volumului e raportul lui Eugen Cristescu: **Organizarea și activitatea Serviciului**

Special de Informații. Documentul se referă pe larg la un moment de-a dreptul dramatic pentru serviciile secrete românești: căderea și moartea lui Moruzov. Fascinantul personaj fusese omul lui Carol al II-lea. La 6 septembrie 1940, dictatura carlistă era înlocuită cu cea antonesciană. Un regim lua locul altuia. O trecere extrem de grea pentru Serviciul Special de Informații. Acuzat că servise regimul anterior, Serviciul face obiectul unei veritabile vânători de vrăjitoare. Raportul lui Eugen Cristescu o descrie astfel:

„După moartea lui Moruzov s-a creat în Serviciul Secret o atmosferă grea și plină de consecințe. Profitând de împrejurările tragice în care s-a desfășurat și speculând această umbră a «secretului», în dosul căruia se pot face afirmațiile cele mai fanteziste, presa a dezlănțuit o campanie de destăinuirii asupra persoanelor și activității legate de numele lui Moruzov“.

Pentru SSI e un adevărat dezastru:

„Instrucția și diferitele comisii de cercetare au chemat, interogat și confruntat pe toți cei ce au avut vreo legătură cu el: prieteni, colaboratori, informatori etc., toți au apărut apoi în ziare. S-au descoperit astfel și rezidenții exteriori, ajutorii și secretarii de atașați militari, care au trebuit să fie rechemati. Casele conspirative au fost percheziționate și descoperite, ca și sediul Serviciului. Organele de cercetare au ridicat nenumărate acte și dosare din arhivele Serviciului, pe care le-au ținut ani de zile, iar unele au devenit publice la judecată. Și, drept urmare a acestei operații, toată lumea fugea ca de ciumă de Serviciul Secret. Nu găseai informator, nu găseai funcționar sau ofițer mai de seamă care să vrea să vină la acest Serviciu; chiar prietenii te ocoleau, de frică să nu li se spună că sînt colaboratori ai Serviciului Secret“.

A fost însă și un dezastru pentru țară. De-a lungul anchetelor, Eugen Cristescu ține să reamintească iar și

iar, cu o îndărătnicie atingînd monotonia, că SSI n-a făcut și nu face politică. Desigur, un serviciu secret se pune în slujba celui ajuns la putere, indiferent dacă respectivul l-a dat gata pe antecesor în urma unor alegeri libere sau grație plutonului de execuție. În activitatea unui serviciu secret e însă totdeauna o cotă menită a-i da o anume independență față de politica zilei. Ea se referă la neutralitatea funciară a informațiilor. Esența unui serviciu secret rezidă în capacitatea de a fi cît mai exact în transcrierea realității. De aceea, un salariat al acestei instituții împărtășește condiția chirurgului: nu caută să contrazică adevărul. Cînd operează o apendicită, chirurgul despică burta, nu țeastă. La asta îl constrînge realitatea. Asemănător, adevăratul profesionist în domeniul informațiilor, dacă-și merită acest nume, nu scrie în rapoartele sale că X e femeie, deși X e domn purtător de organ fiziologic definitiv. Șefii lui pot manevra informațiile. Le pot pune în slujba sau împotriva celui din fruntea bucatelor. Dar nu le pot falsifica.

Neutralității i se adaugă apartenența Serviciului secret la un stat, la o țară. Chiar dacă informațiile sînt pentru un anume regim, oricît de odios ar fi acesta, în conținutul lor sînt și multe elemente care țin de interesul național. Prin datele smulse realității, un serviciu secret se află în serviciul comandat al celor de la putere. Îi ajută în confruntarea cu adversarii. În același timp, și poate tocmai prin asta, un serviciu secret sprijină statul căruia îi aparține, în eterna încheștare a acestuia cu alte state ale lumii. Un spion român poate fi comunist, democrat sau legionar. Prin asta se deosebește de un alt spion român. Care poate fi și el comunist, democrat sau legionar. Înainte de toate însă, spionul e român. Și prin asta, indiferent de regimul pentru care lucrează, el se deosebește de un spion rus, englez sau german. De aceea, protejarea serviciilor secrete ar trebui să fie o lege a istoriei naționale, indiferent de regimurile care se

succed. Sub puterea acestei legi, trecerea de la un regim la altul nu trebuie să lovească de moarte serviciul secret anterior, pe motiv că a servit pe ceilalți. Cu cât această zonă e protejată mai bine de nebunia schimbărilor politice de la vîrf, de năuceala loviturilor de stat, cu atît e mai bine pentru țara respectivă. Regula ar trebui să fie cea care veghează asupra armatei. În ultimii 60 de ani, România a schimbat regimurile politice mai ceva decît își primenește, de dimineată și pînă seara, fantele de mahala batista albă din buzunarul de la piept și cravatele: democrație, dictatură carlistă, dictatură antonesciană, minidemocrația imediat postbelică, dictatura stalinistă, dictatura ceaușistă, democrația de după 1989. Armata a suferit și ea, sensibilă la zguduirile organismului politic național, anumite transformări. Nu împinse însă pînă într-acolo încît răcanul să țină pușca invers: cu țeava îndreptată nu spre dușman, ci spre propria-i burtă.

Eugen Cristescu deplînge în **Raportul** lui lovitura dată SSI și, prin asta, țării, la trecerea de la dictatura carlistă la cea antonesciană. El nu suflă un cuvînt despre momentul saltului de la dictatura antonesciană la democrație. Nu încapă însă nici o îndoială că dezastul la care se referă e asemănător, ca desfășurare și proporții, celui pe care el și serviciul în fruntea căruia s-a aflat l-au suferit după 23 august 1944. **Darea lui de seamă** descrie, de fapt, nu campania împotriva lui Moruzov, ci pe cea împotriva lui. În același timp, el se referă și la un moment viitor, pe care n-avea cum să-l anticipeze: cel din 22 decembrie 1989. Pentru serviciile secrete românești, încercarea e aceeași ca și cea din momentul loviturii de stat împotriva lui Carol al II-lea, ca și cea din momentul loviturii de stat împotriva lui Antonescu. Cu aceleași consecințe grave pentru serviciul secret. Și, prin asta, cu aceleași consecințe pentru interesele noastre naționale.

Jocul dublu

Anchetele se interesează și de starea de spirit din SSI și din alte instituții în anii regimului antonescian. Eugen Cristescu răspunde bucuros. Oricum, răspunde mult mai bucuros decît la întrebările despre informatori, dat fiind că, așa cum subliniază și prefațatorul volumului, profesionist desăvîrșit, fostul șef al SSI știe că informatorii nu se deconspiră. O afirmă de altfel, destul de apăsat, în declarația făcută înainte de a fi dus la Moscova, dînd curs probabil cererii de a spune ce a făcut cu fondurile secrete:

„Ca regulă generală, identitatea informatorilor trebuie păzită cu mare strictețe, întrucît altfel ei sînt expuși la compromitere – și în afacerile grave, de trădare de secrete militare, la moarte sigură – iar serviciile respective, la pierderea efortului lor prețios și discreditare. Serviciile de informații serioase au tradiția lor informativă și legile lor sfinte, pe care le respectă cu orice sacrificii. Cercetările care, prin natura lor, au drept consecință decamouflarea mijloacelor de acțiune ale unui serviciu secret răspîdesc groaza și discreditul și ani de zile nimeni nu se mai oferă sau nu mai primește oferta vreunui serviciu de informații al statului și astfel drumul surprizelor nefaste este deschis, iar acțiunea de prevenire anihilată“.

Ce se înțelege însă din declarațiile sale despre starea de spirit din perioada antonesciană? Un lucru extrem de semnificativ despre ultimii ani ai lui Ceaușescu! Și anume că, pe măsură ce sfîrșitul lui Antonescu apărea tot mai apropiat, multă lume se apucase să-și aranjeze viitorul. Altfel spus, să facă în așa fel încît, la momentul dezastrului final, să poată sări în cealaltă barcă. Aceste preparative nu presupuneau ruperea fătășă de regimul antonescian. Cei atît de prevăzători continuau să se